

LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIG ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedige meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermismeisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdrongen land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en terecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdrongen stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broederlijke; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't Bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jenny; 61. Streng Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwte Van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Lapscheure; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoe; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 123. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachster; 128. De gelaarsde kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Met Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kabouter; 145. De Spionnen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den Dood gered; 165. 't Bocheljongentje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge Held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Genoveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreeselijke avond; 175. De gevluchte slaaf; 176. In de vliegmachine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De IJslandvaarders; 214. Jongens harten; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Grote Broer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prairie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wilde man; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleit; Oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235. De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnwerker; 237. De Geldduivel;

— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. —

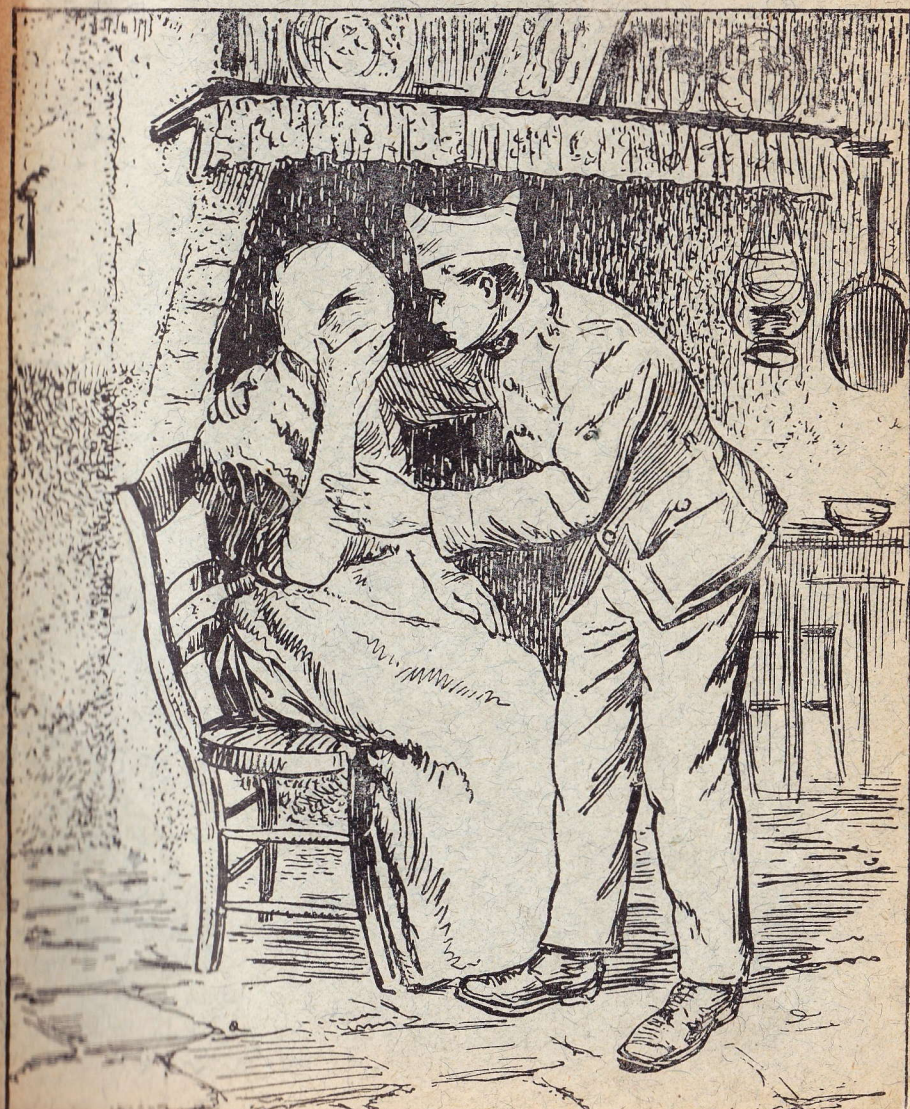
Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

Tweede druk.

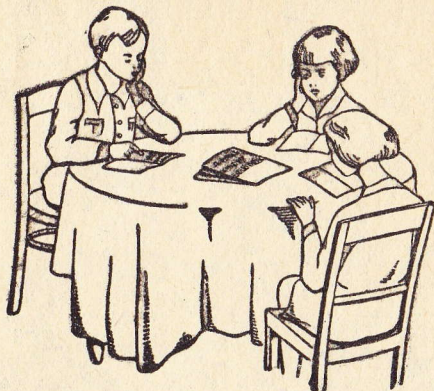
Nr. 261.

A HANS.

IN OORLOGSTIJD

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert. Baesrode.

Nr. 261.

A. HANS.

In Oorlogstijd

Uitgave
A. HANS-VAN DER MEULEN
CONTICH.

IN OORLOGSTIJD.

I.

Thuis blijven ! gebood moeder Verstrate, tot haar zoon René. 't Deugt niet op straat.

En moeder had wel gelijk... 't Deugde niet op dien 19en Augustus van 't jaar 1914 te Aarschot. De Duitschers waren in de stad gekomen. 't Was oorlog in ons landje. De Duitschers hadden gevraagd door België te mogen trekken om Frankrijk aan te vallen. Onze regeering weigerde, want dat toe te laten, ware tegen recht en eer geweest. De Duitschers waren dan binnen België gevallen en ons legertje moest de machtige troepen tegen houden. 't Deed wat het kon, maar 't was te zwak tegen over de geweldige overmacht. En nu al veertien dagen rukte de Duitscher gestadig verder.

Zoo hadden ze thans ook Aarschot bezet. De Belgische soldaten waren na dapperen strijd teruggetrokken.

En neen, 't deugde niet. De Duitschers plunderden winkels en huizen en veel soldaten zwalkten dronken rond.

De familie Verstrate woonde dicht tegen de markt. Karel, de oudste zoon, was bij 't leger. En Emilie, de dochter, was bij een zieke nicht, te Hamme, in Oost-Vlaanderen.

René was dus alleen thuis. Vader had zich op straat begeven om eens naar den toestand te hooren. René zou gaarne ook eens gaan kijken zijn, maar moeder hield hem binnen. Hij was zestien jaar, groot voor zijn ouderdom en verstandig. Hij hield veel van moeder en sprak nu niet tegen. Hij loerde door het venster.

— O, hoor eens, moeder... ze schieten ! riep René uit.

Hij sprong op.

— Zeker, zijn de Belgische soldaten teruggekomen, vervolgde hij.

— Ja, er wordt geweldig geschoten.

— Misschien jagen onze soldaten de Duitschers weg.

— Binnenblijven ! herhaalde moeder.

't Viel René moeilijk... Hij woonde dicht bij de markt en van daar klonk het schieten.

— Ge zoudt gedood kunnen worden, waarschuwde vrouw Verstrate. De kogels vliegen dan naar alle zijden.

In spanning wachtte René. Bij al het beshot was er ook luid geroep ginder. Wat zou er gaande zijn ?

Een kwartier ging voorbij.

— O, daar is vader ! zei René. Hij komt haastig gelooopen. Hij heeft zeker goed nieuws ! Onze soldaten zullen er weer zijn... O... moeder !

Gejaagd sprong René naar de deur.

— Duitschers willen vader mee doen ! gilde hij.

En buiten was hij, in een drang om zijn vader te helpen. Verstrate werd door een groep Duitschers voortgejaagd naar de Markt.

— Vader ! kreet René.

Hij liep bij de soldaten.

Maar de Duitschers duwden hem ook voor zich uit. En toen zag René dat er nog andere burgers gevanke-lijk meegevoerd werden.

— O, vader, wat is er toch ? vroeg René.

— O, waarom zijt ge niet thuis gebleven, René ? zei Verstrate ongerust.

— Ik zag, dat ze u vast pakten en wilde u helpen...

— Laat dezen jongen naar zijn moeder gaan ! sprak Verstrate tot een soldaat.

— Neen ! Allen mee !

— Wat hebben we misdaan ?

— Zwijg !

— Vader, wat is er toch ? vroeg René weer.

— Ik weet het niet... De Duitschers waren aan 't schieten.

— Naar onze soldaten ?

— Wel neen, die zijn er niet... 't Leek of ze ruzie onder elkaar hadden. Ze zeggen, dat er een generaal dood geschoten is.

En zoo was het ook. Die generaal heette Stenger en was met officieren in het huis van den burgemeester Tielemans op de Markt.

Om vijf uur was de burgemeester thuis gekomen, en zei hij tot zijn vrouw :

— Tot nu toe gaat het goed, maar ik ben toch ongerust.

Eensklaps klonken schoten en in een oogwenk hoorde men van alle kanten vuren. Er ontstond een vreeselijke verwarring. Paarden steigerten en wagens reden op elkaar in. Duitschers liepen schietend weg, de een roepend, dat de Belgen terugkeerden, een ander, dat de Franschen kwamen, tot men weldra de burgers van opstand beschuldigde en als razenden in de huizen drong en de bewoners naar buiten joeg. Veel soldaten waren dronken.

Een officier haalde den burgemeester, die met zijn gezin in den kelder gevlucht was. Even later kwam hij ook den zoon gevangen nemen. De bevelhebber Stenger, die bij het begin van het schieten op zijn balkon stond, was door een kogel doodelijk getroffen... en nu betichtte men den zoon van den burgemeester hem neergeschoten te hebben.

Een officier kwam in den kelder.

— De generaal is dood ; ik moet den burgemeester hebben, zei hij.

De burgemeester zei tot zijn vrouw :

— Dat wordt ernstig voor mij.

Ze gaven elkaar de hand.

De officier leverde den burgemeester over aan de soldaten, die hem onder stooten meerukten. Zijn vrouw liep naar den kapitein toe en sprak :

— Mijnheer, gij kunt vaststellen dat mijn man niet geschoten heeft, evenmin als mijn zoon daar zij hier ongewapend waren.

— Dat doet er niet toe, mevrouw ; de burgemeester is verantwoordelijk, zei de officier.

De zoon deed moeder in een anderen kelder gaan. Ongeveer een half uur later sprak hij :

— Moeder, ik hoor dat men ons zoekt Welnu laten wij boven gaan en ons lot moedig dragen.

De officier was daar terug.

— Mevrouw, ik moet uw zoon hebben, zei hij.

De vijftienjarige knaap werd meegeleid.

De generaal was gedood door een kogel, die van op de markt kwam en de zoon Tielemans, nog een kind, zat in den kelder.

En nu riepen de soldaten, dat de burgerij oproer pleegden. Daarom werden veel inwoners opgezameld en naar de Markt gejaagd. René was er ook bij, met zijn vader.

En de knaap ontstelde op de Markt nog meer.

Er werden huizen in brand gestoken. En de soldaten liepen joelend en tierend heen en weer.

René klemde zijn vader bij de hand.

— O, wat zullen ze doen, vader ? vroeg hij angstig.

— Ik weet het niet, jongen... O, waart gij maar bij moeder !

Officieren spraken met elkaar.

— Vooruit ! klonk het.

De mannen door soldaten ingesloten, moesten weg marcheeren.

— Daar staat moeder, zei René.

— O, ja !

Vrouw Verstrate stond aan den hoek met andere vrouwen, allen even ongerust.

Maar soldaten dreven ze achteruit.

Verstrate zwaaide naar zijn echtgenoot. De tranen schoten hem in de oogen. Hij had het gevoel dat er iets vreeselijks zou gebeuren.

— Laat mijn zoon naar huis gaan ! vroeg hij weer aan een soldaat.

— Neen, niemand naar huis ! klonk het terug.

— Hij is nog een kind...

De soldaat bekeek René, die echter groot was voor zijn ouderdom. En de jongen moest mee in den treurigen stoet van ongeveer tachtig burgers. Allen moesten naar den Leuvenschen Steenweg. Aan den voet van een heuvel moesten ze blijven staan.

De avond viel, en om licht te maken, staken de Duitschers een huis in brand.

In de rosse klaarte werden de gevangenen een eind in 't veld gejaagd.

— Halt ! klonk het dan.

— O, ze zullen ons doodschieten zei een man op doffen toon.

— Vader, hoort ge dat ? vroeg René fluisterend.

En nog vaster klemde hij vaders hand vast.

— Waarom zouden ze ons dood schieten ? We hebben niets misdaan, antwoordde Verstrate.

Maar bij dat angstig wachten bekeken de gevangenen elkaar.

Officieren traden nader. Een groote kerel met woest gelaat riep :

— Drie mannen den berg op ! Niet vluchten !

Hij duidde er drie aan. Ze beklommen de helling. En eensklaps klonken schoten. En de drie burgers vielen neer.

— O, vader, vader ! schreide René.

— Vreeselijk, vreeselijk ! kreunde Verstrate.

Weer werden drie mannen op de helling gejaagd, en ook door geweerkogels gedood.

Bij de arme, weerlooze gevangenen riep men om deernis.

René hield nu de handen voor 't gelaat. 't Was al zoo gruwelijk. Hij hoorde opnieuw die vervaarlijke knallen.

— We moeten allen dood ! kreet een man uit dezelfde straat van René.

Verstrate greep zijn jongen bij de hand.

— Zoo hard met me weg loopen als ge kunt, fluis- terde hij. 't Is om ons leven !

O, wat bonsde hun het hart. En beiden dachten aan moeder.

Ze sprongen terzijde.

— Halt ! schreeuwde een soldaat.

Maar Verstrate en zijn zoon liepen voort, naar een donkere zijde. Eenige anderen volgden.

— Ze schieten, vader ! snikte René.

Hij hoorde kogels boven hem suizen.

— 't Geeft niet ... En nu waren ze geheel in 't donker. Ze liepen nog een eind door. Toen kon René niet meer. Zijn vader duwde hem in een boschje.

— 'k Geloof, dat we gered zijn ; we houden ons hier stil zei hij zacht.

René weende van ontroering en al de verschrikking. Hij dacht aan de menschen die hij had zien vallen. En 't vuren duurde ginder voort. Er werden daar, vijf en zeventig burgers gedood. Er was een vader bij met drie zoons, een ander met twee, een priester, de heer Carette.

— O, vader, zouden ze ons zoeken ? vroeg René.

— We blijven hier zitten... we zijn verdoken in het boschje.

Ze bevonden zich toch niet ver van den weg. Maar waar was het nu veilig ! Verstrate wilde het ochtendlicht afwachten om de streek te verkennen. Zoo hij nu heen ging en hij liep tegen soldaten aan, dan zou hij zijn leven verliezen.

Zoo waren er gevangenen kunnen vluchten. Maar ginder begroef men vijf en zeventig onschuldige Aarschotsche burgers in een grooten kuil.

't Duurde niet heel lang of Verstrate en zijn zoon hoorden gerucht. Er naderden menschen. Angstig stootte René zijn vader aan.

— U zeer stil houden, fluisterde deze.

Niet ver van hen werden opnieuw gevangenen opgebracht.

Vader en zoon hoorden Vlaamsch en Duitsch door elkaar. Er werd niet geschoten. Het wachten duurde lang. René kreeg het koud. Vader hield hem tegen zich.

— O, wat zal moeder peinzen ! fluisterde René.

Ze keken beiden in de richting van de stad. Een vreeselijke brandgloed laaide er tegen den hemel. 't Moest te Aarschot fel branden. Wat was er met moeder gebeurd ?

— O, vader, vader ! snikte René. Waar is moeder ?

Hij sloeg vader de armen om den hals.

— Moed houden ! Bid tot God om hulp, mijn jongen ! Wij zijn tot nu toe veilig en moeder zal naar tante Victorine gegaan zijn... Toe, moed houden...

En Verstrate streelde zijn kind over het hoofd. O, wat had hij zijn jongen lief. En hij dacht aan de anderen die voor zijn arm land streed. Gelukkig was zijn dochter Emilie buiten gevaar in Waasland.

Wat duurde die nacht lang. Soms voelde Verstrate neiging toch met René weg te sluipen, den berg op. Maar men zou hem kunnen zien, en schieten... Liever gewacht...

Eindelijk toch kwam de eerste klaarte. Een schoone Augustusdag werd geboren. 't Was Zomer... en de velden lagen nog in al hun pracht. Maar de gruwelijke oorlog schond dat alles...

Door het kreupelhout heen gluurde Verstrate naar de groep, die hij had hooren spreken... Ja, het waren Duitsche soldaten bij Aarschotsche gevangenen.

— De burgemeester is er bij... en zijn zoon, en zijn broer ook, zei vader zacht.

— O, zouden de Duitschers weer schieten ?

— Wie weet !...

Bang wachtten ze. Uit een hoeve kwamen officieren.

— Mijnheer Wolff !

De officier trad nader.

— Wat is er ? vroeg hij, beleefd toch.

— Wel, luitenant Wolff ! hernam de burgemeester, ik meen dat hier groot misverstand bestaat. Deze onschuldige burgers zouden kunnen neergeschoten worden zooals wij, zonder dat een enkel woord ter hunner verdediging gezegd wordt ; ik richt mij dus tot u ; gij hebt gister namiddag aan mijn tafel gegeten ; gij hebt den ganschen dag met mij vertoefd ; gij waart zelfs met mij in gesprek op het oogenblik dat uw soldaten geroepen hebben : « Men heeft geschoten ! » Gij kunt dus getuigen dat ik onschuldig ben en dat ik gevangen en misschien ter dood veroordeeld ben tegen alle rechtvaardigheid in !

— Dat weet ik, mijnheer Tielemans, en bij gunstige gelegenheid zal ik voor u getuigen antwoordde de officier.

— En nu dat ik over mijn lot gerust ben, laat voor mij een zestigtal medeburgers gaan. Ehwel, ik vraag hen hier met luider stemme omtrent mijn broeder te

getuigen ! hernam de burgemeester. Hoe kunnen wij schieten als wij geen wapens hebben ? Ik heb al de wapens doen inbrengen.

— Uw zoon heeft den generaal vermoord ! snauwde een soldaat.

Men had dit aan de troepen wijs gemaakt. En wat baatte dan het redeneeren.

— De burgemeester en zijn broer hebben alles gedaan om orde en rust in de stad te bewaren, sprak een grijsaard.

De officieren gingen naar de hoeve terug.

Verstrate had in 't boschje iets van het gesprek gehoord.

— O, misschien zullen ze toch al deze menschen sparen, zei hij zacht.

Maar de officieren kwamen na eenigen tijd terug. Luitenant Wolff was niet meer bij hen.

— O, ze leiden de gevangenen mee ! sprak Verstrate.

Hij lag geknield op den grond en duwde eenige takken op zij om beter te kunnen zien. De groep kwam nog dichter bij. En Verstrate hoorde den burgemeester zeggen :

— Zoo wij veroordeeld zijn, spaar ten minste mijn kind, voor mijn vrouw, voor zijn moeder !

De burgemeester, zijn zoon en zijn broeder moesten reer knielen Intusschen hadden de soldaten zich in halven kring rond de gevangenen geschaard. Een on-

derofficier met den sabel in de hand, wachtte op een bevel. Een kort bevel, een omhoog geheven sabel, een geweergeknetter, en de drie slachtoffers vielen op mal-kaar.

De andere gevangenen werden in rijen van drie geplaatst. Een vijf- of zestal personen mochten heen gaan. Daarna stapte een officier langs de rijen en koos er uit.

O, hoe wreed, hoe wreed ! kreunde Verstrate, ook in tranen uitbarstend. Niet kijken, René, 't is te erg.

Hij hoorde zijn medeburgers om genade smeeken. Maar opnieuw klonken schoten... En er vielen nogmaals acht en twintig onschuldigen...

Vader en zoon bleven daar, hand in hand. Ze moesten zich zeer stil houden en ze hadden toch hun smart kunnen uitschreeuwen.

Na een tijd zag Verstrate, hoe de gedooden haastig begraven werden. Dan trokken de Duitschers af en 't werd stil op het gruwelijk veld.

— Nu moeten we heen, zei Verstrate.

— Waarheen, vader ? vroeg René, die bleek zag en huiverde.

— Den berg op... We zullen dan zien...

Ze verlieten hun schuilplaats. De leden waren stram. En het beklimmen van de helling viel lastig. Ze geraakten veilig boven en daar ontmoetten ze ook gevluichte stadsgenooten.

Men hield raad... Wie durfde er nu naar Aarschot gaan. Zware rookwolken hingen boven de stad.

Maar René dacht aan moeder. Hij wilde weten waar

ze zich bevond. En zeker meende ze, dat vader en hij dood zouden zijn.

Eindelijk liet vader hem toe naar Aarschot te gaan. René sloop eerst over de heuvels en langs den Orleanstoren daalde hij af. Een vreeselijke brandlucht walmde door de straten. En heele wijken stonden in vuur en vlam.

René ging naar tante Victorine, die aan den uitkant woonde. Hij trad binnen.

— Mijn jongen... O, waar is vader ? kreet vrouw Verstrate, die zich hier bevond.

Weenend klemde René zich om haar hals.

— Is vader dood ? snikte moeder.

— Neen, neen, Vader is op den berg... Niet gekwetst ?

— Neen...

René moest eerst wat bedaren, voor hij zijn vreeselijk verhaal kon doen.

En moeder ging daarna met hem mee uit de brandende stad. Langs omwegen geraakten ze weg.

Emilie Verstrate keek vreemd op, toen op een avond, vader, moeder en René de woning van haar oom en tante te Hamme binnen traden. Ze wist nog niet wat er in haar geboorteplaats voorgevallen was. Men praatte hier wel van erge dingen te Leuven. Maar nu hoorden oom, tante, Emilie, de neven en nichten van de vreeselijke gebeurtenissen te Aarschot. Een groot deel der stad was opgebrand. De schoone, hooge toren schouwde op veel puin neer. En zooveel burgers neergeschoten, de meesten aan den Leuvenschen steenweg, maar anderen ook in de stad ! In bijna alle families zou er rouw zijn !

Verstrate vertelde, hoe hij met zijn vrouw en René gedood had. Ze moesten zich eerst verbergen, want ze vernamen dat de Duitschers toen inwoners — zoowel kinderen en vrouwen als mannen — in de kerk gevangen zetten, en ook groepen wegvoerden.

Het drietal was dan met kennissen meegetrokken over Westerloo. Heist op den Berg, Itegem, Berlaar naar Lier. Hier was het ook roerig. En de Verstrate's begaven zich over Lint en Contich naar Hemixem. Daar waren ze over de Schelde gezet. Ze sukkelden voort naar Sint-Niklaas, en nu bevonden ze zich te Hamme. Een week had dien tocht geduurd. Ze waren alles kwijt, maar dankten God voor het behoud van hun

Een koordspinner te Hamme.

leven. Ze hadden broer Karel willen bezoeken te Antwerpen, maar mochten de stad niet binnen. Antwerpen was een vesting en 't ging er streng toe.

— Ge blijft bij ons, en ons huis is 't uwe, zei oom, die een broer van René's moeder was.

Vader en René vonden werk op een touwslagerij. Er worden te Hamme veel koorden gesponnen in de fabrieken, maar ook hier en daar buiten. Zoo verdienen vader en zoon iets.

Er kwam hier ook een bange tijd. Antwerpen werd door de Duitschers veroverd en duizenden menschen sloegen op de vlucht, de meesten naar Nederland. Het Belgisch leger trok af. Duizenden afgematte soldaten marcheerden door Waasland naar de kust.

Oom en tante wilden niet vluchten. Verstrate, zijn vrouw en zoon hadden te veel ellende doorleefd om rustig in Hamme te kunnen blijven. Ze begaven zich met Emilie een tijdje naar Sint Janssteen, juist over de grens tegen Hulst. Heel de streek daar zat vol vluchtelingen en duizenden waren ook verder in Nederland. De Hollanders ontvingen ze medelijdend en gastvrij.

Maar 't werd rustiger. De oorlog woedde dan aan den Yzer en bij Yper.

Verstrate, zijn vrouw, René en Emilie keerden naar Hamme terug en vader en zoon hernamen hun werk.

Bij den aftocht van het leger was Karel, de oudste zoon, bij oom en tante geweest, had er 't nieuws over zijn ouders gehoord en een brief voor hen achtergelaten. Hij was zeer ongerust geweest, want te Antwer-

pen had hij 't gebeurde van Aarschot vernomen. Moedig was hij thans met het regiment vertrokken naar de kust.

Het werd nu een eentonige, triestige tijd. De Duitschers speelden baas in ons land. Er kwam schaarscheit van voedsel. Zoo verliepen twee jaren. Toen gebeurden er weer erge dingen. De Duitschers eischten mannen en jongelingen op om voor hen te werken, in Duitschland en achter 't front. En ook te Hamme haalden ze onwilligen uit de huizen en voerden ze weg naar Dendermonde. Dat waren allertreurigste tooneelen. Vrouwen en kinderen jammerden, en er was overal angst. René was nu achttien jaar en hij werd opgeschreven om voor de Duitschers te werken, evenals zijn neef Dries.

— Ik werk niet voor hen, verklaarde René.

Dat hadden er velen gezegd te Hamme. Maar soldaten dreven hen weg. René en Dries hadden gevraagd om naar Holland te mogen vluchten. De ouders stemden toe. Op een avond namen de jongens afscheid. Beide moeders weenden. De vaders bemoedigden hen. René en Dries slopen door de duisternis heen. Ze begaven zich naar Sint-Niklaas, naar meden de stad zelf. Ze stapten door binnenwegen naar Vracene. Ze wilden Kiendrecht bereiken, dat aan de grens lag.

Men had gezegd dat men daar nog wel in Nederland kon geraken. Want om te beletten, dat men naar Holland zou gaan, hadden de Duitschers langs de grens een versperring gezet van drie rijen draden. De

binnenste rij was met electriciteit geladen, en, wie er maar even mee in aanraking kwam, werd dood geliksemd. Reeds menigeen had zoo jammerlijk den dood gevonden.

't Was dus op te passen En nu ze op weg waren naar de grens, wisten René en Dries eigenlijk niet hoe ze moesten handelen. Dries had echter een kennis te Kioldrecht en misschien wist die wel raad.

Tusschen Vracene en Verrebroek haalde een man hen in.

— Goeden avond, zei hij. Ge wilt zeker naar Holland zooals ik ?

— Gaat ge er ook heen ? vroeg René.

— Ja... Ik zou niet gaarne werken voor de Duitschers. 't Is toch erg zooals ze de burgers in beesten-wagons stoppen en wegvoeren, zonder dat de familie weet waarheen.

Zoo gebeurde het inderdaad.

— Liever naar Holland, al moet ik mijn vrouw met drie kinderen te Sint-Niklaas achter laten, hernam de man. Maar als ik in Holland woon zal ik hen ook laten over komen. Zeg eens, hebt gij een gids om door den draad te kruipen ?

— Neen, antwoordde Dries. Maar we zullen er te Kioldrecht wel een vinden....

— Die u duur zal doen betalen ! 't Is een geluk, dat we elkaar ontmoeten. Ik heb een kozijs die er al veel over de grens heeft geholpen. Hij doet het uit vaderlandsliefde en wil er geen cent voor. Gaat maar met

mij mee Er zijn Duitschers aan de grens, en 't is van op te passen, want ze weten wel, dat er veel jonge gasten weg loopen !

René en Dries waren blij over deze ontmoeting. Ze moesten nu geen hulp zoeken. En welgezind stapten ze met den vriendelijken lotgenoot mee. Helaas, ze vermoedden niet dat ze in handen waren gevallen van een gemeenen verrader. Deze kerel zwierf 's avonds op de wegen, wetende, dat er altijd vluchtelingen waren. En dan deed hij steeds 't zelfde verhaal om hun vertrouwen te winnen En hij bracht de bedrogenen bij een zoogenaamden gids, een handlanger. Deze stapte dan mee naar de grens en voerde de niets vermoedende jongens recht in de macht der Duitschers. Zoo waren er al veel in de gevangenissen en strafkampen terechtgekomen.

René en Dries meenden dus dat ze bijzonder geluk hadden. De vriendelijke man leidde hen langs Verrebroek heen en na een half uurtje bereikten ze een soort van hutje bij een kreek.

— 't Is hier de verzamelplaats, sprak de gids. Ik ken gelukkig den weg.. We zullen wat moeten wachten.

't Was donker in het hutje.

— We mogen geen licht maken, vervolgde de man. De Duitschers hebben in alles erg.

René en Dries zetten zich op den grond. Ze zouden hun krachten nog noodig hebben vandaag. Ze verkeerden in groote spanning En René dacht aan dien vreese-

lijken nacht te Aarschot. Dat was toch nog heel wat anders geweest !

De gids zweeg nu. Soms luisterde hij aan de deur. Het duurde wel een uur eer zijn vriend verscheen. En deze had vier jonge mannen mee, die ook naar Holland wilden.

Hij stak een electrisch lantaarntje aan en lichtte bij.

— Kozijn, ik heb deze twee vluchtelingen tegen Vracene ontmoet, zei de man van Sint Niklaas. Ze wilden naar Holland om niet opgeëischt te worden.

— Dat is braaf ! sprak de verrader. Moed vrienden, straks zijt ge veilig over de grens. We moeten nu allemaal ons best doen voor ons landje. Geeft me uw namen, dan zal ik uw familie laten weten dat ge over zijt.

De andere vluchtelingen waren van Temsche en Ruppelmonde.

De tweede valschaard had hen op den weg ontmoet.

Toen de kerel de namen in een boekje opgeschreven had zei hij :

— Wij gaan... U stil houden, dat de Duitschers ons niet hooren.

— Moeten we nog ver naar de grens ? vroeg René.

— Een half uurtje... Weest niet bang, vrienden. Ik weet een goed plaatsje. We hebben daar een gang onder de versperring en de electriciteit kan u niet deren.

Ze verlieten de hut. En niemand dacht, dat de twee gemeene bedriegers dit groepje recht naar een Duitse wachtpost wilden brengen.

Stil schreden ze voort, op Kieldrecht aan. Het was een donkere avond. Grauwe wolken bedekten de sterren. De wind voer door de boomen en wierp bladeren neer. Het was Herfst.

Eensklaps doken gedaanten op en wel een dozijn mannen omrinden het troepje.

— Duitschers meende René en hij en zijn makkers meenden dat alles verloren was.

De twee gidsen werden vastgegrepen en ten gronde gesmeten.

— Als ge een kik durft geven, slaan we u dood, zei iemand op gedempten toon. Jongens, vervolgde hij, ge moogt God danken dat we vanavond ons plan uitvoeren om twee Judassen te storen ! Die schavuiten zouden u recht bij de Duitschers gebracht hebben.

— Dat is niet waar ! beweerde de man van Sint Niklaas.

— Zwijg, verrader ! gebood een ander. Nog liegen zeker !

En Dries herkende die stem.

— Antoon, zijt gij dat ? Ik ben Dries Vermeire, sprak hij, zijn vriend van Kieldrecht herkenkend

— Dries Vermeire, gij ! klonk het terug. Jongen toch, om zoo onnoozel den eerste den beste, die u aanspreekt te gelooven ! Deze twee schelmen verdienen geld door vluchtelingen aan de Duitschers over te leveren.

En nu begrepen allen in welk gevaar ze verkeerd hadden.

— Ja, vervolgde Antoon, we hadden dat vernomen en besloten om die kerels tegen te werken. We wisten, dat ze in een hut hun slachtoffers bijeenbrachten en we hebben ze hier afgewacht.

— Maar we mogen nu niet blijven babbelen, vermaande er een.

— Een der valschaards heeft op zijn boekje onze namen, sprak René, bedenkend, hoe de Duitschers de ouders zouden kunnen lastig vallen, omdat de zonen gevlucht waren.

De kerels werden afgetast en men ontnam hun allerlei papieren.

— Eigenlijk moesten we u in de kreek smijten, sprak een der bevrijders. Maar dan zouden de Duitschers om twee nietswaards het heele dorp straffen. Wacht tot het land vrij is, lafaards !

— O, we zullen het nooit meer doen kreunde de kerel die René en Dries had meegeleid.

— We zullen ze toch binden, anders loopen ze naar de Duitschers, stelde iemand voor.

En dat gebeurde. Men liet de kerels daar liggen. Ze moesten maar wachten tot ze verlost werden.

De redders namen nu de vluchtelingen mee. En Antoon en twee vrienden beloofden hen in Nederland te brengen. Ze gingen met de jongens langs modderige binnenwegen en over eenzame dijken. Zoo kwamen ze aan de Schelde.

— Nu moeten we op de schorren dicht bij 't water.

Goed achter ons blijven vermaande Antoon. Anders zoudt ge kunnen verdrinken.

Dat was een zware tocht. Soms zonken ze tot aan de enkels in 't slijk. Ze traptten ook door geulen vol water. Ze bereikten 't uiterste punt van de grens, daar waar de draadversperringen eindigen moest tegen het water. Ze zouden er omheen loopen.

— Zwijgen ! waarschuwde Antoon. Aan den dijk staan Duitsche schildwachten. En niet bang zijn voor een nat pak.

Soms reikte 't water nu tot over de knieën. De vluchtelingen hielden elkaar vast. O, zonder die gidsen zouden ze nooit den weg vinden.

— We zijn in Holland, zei Antoon eindelijk.

De jongens hadden wel kunnen juichen.

— Mond houden, hernam Antoon. Wij moeten straks terug. We gaan nog een eind mee, maar niet ver, want als de vloed opkomt, is die tocht over 't schorre niet mogelijk.

In Holland ! Wat waren de jongens blij. En van vreugde gaf René zijn neef eenige porren in de zijde.

Ze keerden naar den dijk terug, die nu op Hollandsch gebied lag.

— Ge zijt ontsnapt over de schorren van Saaftinge, vertelde Antoon. Hier lag vroeger land, met de stad Namen, maar lang geleden is dat allemaal verdronken. Groote stukken komen weer boven en daarover zijn we om den draad heen gegaan.

Antoon wees de vluchtelingen een weg.

— Volg die baan en rust aan de eerste hoeve. De menschen zullen u wel een plaatsje in de schuur geven, als ge ze opklopt. Morgen kunt ge naar Hulst gaan. Daar is een Belgisch komiteit, om u te helpen.

Hartelijk namen ze afscheid. En de gevluchten dankten innig hun redders.

Ze bereikten dan een hoeve en klopten den boer op. Deze hoorde wie de nachtelijke bezoekers waren.

— Wel gedaan, zei hij. Ja, 't is erg in België. 't Is flink, dat ge er uit trekt.

Hij gaf hun eten en drinken en maakte vuur opdat ze hun kleeren konden drogen. En dan sliepen allen rustig in het stroo.

Den volgenden dag gingen ze naar Hulst. En allen hadden denzelfden wensch : soldaat te worden.

Veertien dagen later waren ze uit Rotterdam naar Engeland om vandaar Frankrijk te bereiken en in een Belgisch kamp geoefend te worden.

Alleen langs dien omweg kon men het eigen legertje bereiken, dat achter den IJzer lag, in het uiterste hoekje van West-Vlaanderen.

Een paar weken nadien kwam René's broer Karel met verlof naar het kamp. René had hem geschreven. Dat was een blij weerzien.

III.

Een soldaat kwam langs den weg van Dendermonde naar Hamme. De oorlog was uit en ons land bevrijd. En men had ook in Waasland de teruggekeerde troepen geestdriftig begroet.

En nu stapte hier René Verstrate. Twee jaar geleden was hij van Hamme vertrokken. Eenige malen had hij van zijn ouders een brief ontvangen, over de grens gesmokkeld en uit Nederland verzonden. En René wist, dat vader en moeder en Emilie al een jaar terug waren naar Aarschot. Zijn broer Karel was er al heen. En René verlangde ook vurig zijn ouders en zuster terug te zien. Maar eerst had hij een boodschap te doen, ginds te Hamme, welks toren hij reeds zag.

— De arme Dries, zei René bij zich zelf, en de tranen schoten hem weer in de oogen.

In September, bij de bevrijding van West-Vlaanderen, was neef Dries in 't Woud van Houthulst gesneuveld. En dat moest René nu aan zijn ouders vertellen ! Hij zag er vreeselijk tegen op. In zoo veel huizen was er vreugde over den terugkeer van den vader of een zoon. Bij oom en tante zou er straks geweend worden.

René bereikte Hamme. Hij naderde het huisje en keek door 't venster.

Tante zat bij den haard... Ze was alleen. Aarzelend trad de soldaat binnen.

— René ! kreet tante. O, waar is Dries ? Zoo-
veel soldaten zijn thuis... En hij komt niet...

René boog zich over haar.

— Dries... Dries ! stamelde hij, niet wetend, hoe
het akelig nieuws mee te deelen.

Maar tante begreep het al.

— Dries is dood ! kreet ze.

— Ja, tante... arme Dries... hij is gesneuveld...

— Mijn jongen is dood, mijn brave Dries ! jam-
merde de vrouw. O, ik had het gevreesd... O, René...
wanneer ?

En nu vertelde René alles. Ze waren in het zelfde
regiment geweest. In het bosch van Houthulst was het
zoo verschrikkelijk. Uit allerlei versterkingen vlogen de
kogels. Dries viel neer...

— Hij riep naar mij ! verhaalde René. En ik knielde
bij hem neer... Dries zei me, dat ik u en nonkel moest
groeten en zijn broers en zusters...

— O, ze zijn allen met vader naar 't land ! snikte
moeder. Onze brave Dries ! Elken dag spraken we over
hem... En nu hebben we wel aan vijftig soldaten ge-
vraagd, of ze hem niet gezien hadden... Dries is dood !
En hij heeft zeker veel geleden ?

— Neen, tante. Hij stierf eenige oogenblikken later.
Hij was in de borst getroffen...

Schreiend vertelde René dat...

't Bosch werd genomen. En 's avonds had René
Dries helpen begraven in 't bosch en een kruisje op 't

graf gezet... Er waren er zoo veel gevallen in dat
bosch !

Vader en de kinderen kwamen binnen. Ze hadden uit
de verte den soldaat bij het huisje gezien en vurig
gehoopt dat het Dries zou zijn... Ze herkenden René.
En ze hoorden het treurig nieuws. Ja, er werd in het
huisje veel geweend....

René bleef tot den volgenden dag. Hij had nog
zoo veel te vertellen over den armen Dries.

Maar hij verlangde ook zijn ouders terug te zien.

Hij vertrok dan naar Aarschot. Hij kon met een
legerauto meerijden van Sint Niklaas naar Antwer-
pen, en toen verder tot Aarschot. Hoe jammerlijk zag
de stad er uit ! De familie Verstrate woonde in een
barakje. 't Was een innig weerzien ! Maar er lag op
de vreugde een schaduw : de dood van Dries en de
rouw over zoo veel stadgenooten. Te Aarschot staat een
gedenkteeken voor de vermoorde burgers.

EINDE.